

קו לחינוך

הקו שלך למידע חינוכי

גיליון 462 | ה' טבת תשס"ט | 1.1.09 | משוגר למנויים בלבד | kav1@bezeqint.net | www.kavnet.co.il
מו"ל ועורכת: סיגל בן ארצי | עריכה: מיכל חביב | המערכת: זהבית 4 יבנה | טל. 03-6354484 | פקס. 03-6354490

"יום עם אופק חדש" - למידה מעמיתים או מפגן כוח?

"רפורמת אופק חדש היא אחד הרגעים החשובים ביותר של מערכת החינוך בישראל", הכריזה בכנס שרת החינוך. "כשיצאנו לדרך אמרו לנו כי מערכת החינוך אינה יכולה להשתנות - הוכחתם שהשינוי אפשרי. כשאני רואה את התלמידים בבתי"ס שהצטרפו לרפורמה, אני חשה שאנו עושים את הדבר הנכון. אני רוצה שגם המורים יבינו זאת", הוסיפה השרה. לדברי תמיר, ההסכם הקיבוצי עם הסתדרות המורים מביטיח המשכיות של הרפורמה. "חקיקה בישראל משתנה, אולם הסכמי שכר הם עמידים", טענה תמיר.

תמיר הודתה למזכ"ל הסתדרות המורים, יוסי וסרמן, על השותפות האמיתית שגילה, לדבריה, לטובת מערכת החינוך. כמו כן הודתה תמיר לחשב האוצר לשעבר, אלי כהן, ולחשב האוצר הנוכחי, אילן לוי, על שיתוף הפעולה. "חטפתי הרבה ביקורת על ששיתפתי פעולה עם האוצר, אבל השגנו בדרך זו 5 מיליארד שקלים למימון הרפורמה. אני רואה בשיתוף הפעולה הזה התחלה שתיב למערכת החינוך הרבה מאוד משאבים בהמשך", אמרה (המשך בעמ' 2)

בסוף השבוע שעבר נחתם סופית ורשמית הסכם אופק חדש בין הסתדרות המורים לבין משה"ח ומשרד האוצר. לחתימה לא היה הד תקשורת כלשהו, כנראה מכיוון שקדמו לה, בשנה וחצי האחרונות, כמה וכמה חתימות על נוסחים שונים של ההסכם. מספר ימים לאחר החתימה, ערכו השבוע בגני התערוכה משה"ח והסתדרות המורים כנס ארצי גדול בנושא "יום עם אופק חדש". מטרתו המוצהרת של הכנס הייתה לקיים למידת עמיתים בין בתי"ס מכל המחוזות, שכל אחד מהם פיתח מודל משלו ליישום הרפורמה. מעבר למטרה זו, היווה הכנס מפגן כוח גדול של שרת החינוך, יולי תמיר, ומזכ"ל הסתדרות המורים, יוסי וסרמן. מפגן הכוח התבטא בהיקף המשתתפים - כ-1,200 מנהלים, מורים מובילים ואנשי מטה משה"ח, כמו גם בשלטי הענק הדיגיטאליים ובתקרובת העשירה מאוד שהוגשה למשתתפי הכנס. לכל מי שמורגל בכנסים הצנועים, שמקיים משה"ח בתקופת כהונתה של תמיר כשרת החינוך, נראה הכנס יוצא דופן במיוחד. במשה"ח החינוך לא נוקבים בעלות הכנס, אך מציינים כי הוא תוקצב במשותף על ידי המשרד והסתדרות המורים.

משה"ח יכריז בקרוב על תוכנית תקשוב חדשה - "שדרת התקשוב הלאומית בחינוך"

לדברי דיין, משה"ח מממן מתקציבו בימים אלו הקמת כיתות חכמות ב-100 בתי"ס במחוז דרום. בכל ב"ס מצוידות שש כיתות במקרן ובמחשב או בלוחות חכמים. לדבריו, המשרד הקצה מתקציב 2008 למטרה זו כמה עשרות מיליוני שקלים. על פי התוכנית, ההכשרה של עובדי ההוראה לעבודה בסביבה המתקשבת תתקיים בשיטת המניפה. את ההשתלמויות יעברו מנהלי בתי"ס ורכזי המקצוע, והם שיעבירו אותה למורים. לדברי דיין, במסגרת התוכנית יקצה משה"ח לכל ב"ס שעות השתלמויות בהתאם לגודלו, להטמעת הטכנולוגיה בהוראה. מדובר בממוצע בכ-120 שעות בשנה לכל ב"ס, וליווי של מדריך בהטמעת המערכת של חצי יום בשבוע.

ההכשרה לרכזי המקצוע תתקיים בשני תחומים: בצד הפדגוגי תעסוק ההכשרה בכישורי חשיבה מסדר גבוה והתמקצעות בתחום הדעת בסביבה המתקשבת; בצד הטכנולוגי תתמקד ההכשרה במיומנויות אימון ותקשורת בסביבה המתקשבת ובאוריינות ומידענות מתוקשבת. הכשרת המנהלים תתמקד בצד הטכנולוגי.

במסגרת התוכנית ירכוש משה"ח עבור בתי"ס שירותי תוכן ומאגרי מידע של ארגונים שונים, שאת רובם רוכשים כיום בתי"ס באופן עצמאי ובתשלום, כמו שירותי התוכן של מטח, סנונית-גלים, עת הדעת, אדיולקט ובריינפופ. התלמידים והמורים יוכלו לעשות שימוש בחומרים אלו באמצעות סיסמה גם מבתי"ס. לדברי דיין, בתוך שלוש שנים יועלו כ-60% מחומרי הלימוד ברשת.

בעוד מספר שבועות עומד משה"ח להכריז על תוכנית התקשוב החדשה שלו, שתיקרא "שדרת התקשוב הלאומית בחינוך". את התוכנית הציג השבוע מנהל גף יישומי מחשב בחינוך במשה"ח, רוני דיין, ביום עיון בנושא הכיתה החכמה שערכו ארגון מו"ח ומטח. התוכנית תכלול תשתיות, חומרה, תכנים פדגוגיים, הדרכה והשתלמויות לעובדי ההוראה. בתחום החומרה תכלול התוכנית פיתוח והקמת תשתית טכנולוגית לפריסת כיתות חכמות, הפועלות בתוך רשת אינטרנט ייחודית למערכת החינוך. מטרת התוכנית הן; לשנות את פרדיגמות ההוראה, לקדם למידת חקר וחשיבה מסדר גבוה, לחזק את מעמד המורה בכיתה, ולהחזיר את רלוונטיות ההוראה לביה"ס.

על פי התוכנית, יעבור בשנתיים הקרובות המחשוב במערכת החינוך ממודל מעבדת המחשבים הבית ספרית הנייחת למודל של מורה מקוון בכיתה חכמה ומעבדת מחשבים ניידת. במסגרת התוכנית מציג משה"ח תחזית להרחבה ניכרת בהוראה המקוונת. על פי תחזית זו, יופעל מודל המורה המקוון עד סוף שנת הלימודים הבאה, תש"ע, בכ-75% ממוסדות החינוך. לעומת זאת, מודל מעבדות המחשבים הנייחות יצטמצם, ויתקיים בתש"ע בכ-70% ממוסדות החינוך, לעומת כ-90% ממוסדות החינוך בשנת תשס"ה.

על פי התוכנית, תיושם בשנת הלימודים הבאה למידה מקוונת בלמעלה מ-90% ממוסדות החינוך, לעומת פחות מ-60% ממוסדות החינוך אשתקד.

”יום עם אופק חדש” - למידה מעמיתים או מפגן כוח?

(המשך מעמ' 1)

”אופק חדש כמקרה מבחן חיובי”. למרות תמיכתו באופק חדש, הזהיר גבתון מהקביעה, כי ”נקודת האל-חזור ברפורמה כבר מאחורינו”. לדבריו, ממשלה חדשה עשויה לרצות לנכס לעצמה בעלות על שינוי במערכת החינוך וליזום רפורמה חדשה. גבתון הזכיר, כי גם שרת החינוך הנוכחית נטשה את רפורמת כוח המשימה (רפורמת דברת), ויזמה את רפורמת אופק חדש, הכוללת למעשה מרכיבים רבים מהרפורמה הקודמת. גבתון הזהיר מפני סכנת התמוססות השינוי. לדבריו, יש להשקיע רבות בפיתוח תוכניות לימודים המתאימות להוראה פרטנית ולהכשרת כוחות ההוראה למטרה זו. לדבריו, יש לבנות מודלים חיצוניים של הערכה לרפורמה, לאתר, לפתח ולהפיץ מודלים ארגוניים מוצלחים שפותחו בבתי”ס, וליצור מערכות תומכות למורים, כמו מערכת פרופסיונאלית שתכשיר אותם להוראה הפרטנית.

בכנס נערכו מושבים מחוזיים שבהם הציגו עשרות מנהלים את יישום אופק חדש בבתי”ס שלהם. המנהלים סיפרו על דרכי התמודדותם עם קשיים ביישום אופק חדש. כך, למשל, בבתי”ס שבהם קיים יום חינוך ארוך, נקטו המנהלים במגוון דרכים יצירתיות כדי לא להאריך את הלימודים בשעות הנוספות שיועדו להוראה פרטנית, דבר שמקשה מאוד על תלמידים ומורים כאחת. מנהל בי”ס אלמנארה בעכו, אוסמה עבדלפתח, סיפר כי כדי למנוע קושי זה, החליט להוסיף יום לימודים בבית”ס בעקבות ההצטרפות לרפורמה - את יום שישי. לדבריו, בהתחלה גילו ההורים התמרמרות רבה על הלימודים ביום המנוחה המוסלמי, אבל כיום הפך יום שישי ליום לימודים לכל דבר, שהתלמידים מגיעים אליו ברצון.

שרת החינוך. תמיר הודתה גם לאנשי המטה והמחוזות, שלדבריה ”הוכיחו שמש”ח יודע לעבוד”, ולראש הממשלה, אהוד אולמרט. גם מזכ”ל הסתדרות המורים, יוסי וסרמן, הבטיח בדבריו בכנס, כי בעקבות החתימה על ההסכם הקיבוצי אי אפשר יהיה לחתור תחתיו.

מנכ”לית משה”ח, שלומית עמיחי, אמרה בכנס, כי היישום של הרפורמה מורכב מאוד בכל הרמות.

לדבריה, ברמת מנהל ביה”ס מתבטא הקושי במיוחד בהרכבת לוח השעות החדש. ברמת המורה מתבטא הקושי בעומס הרב; מהמורה נדרשים כעת מגוון תפקידים שהוא אינו רגיל לבצע, כמו הוראה פרטנית ופיתוח מקצועי.

לדברי עמיחי, גם ברמת המטה והמחוזות היישום מורכב לא פחות, ויוצר עומס עבודה אדיר. ”ביישובים שבהם מנהלי המחלקות לחינוך איתנו, קל לנו יותר”, הוסיפה המנכ”לית.

לדבריה, השעות הפרטניות הן אוצר שאין כדוגמתו למערכת החינוך, ועשויות לשמש כמנוף לשינוי. אולם אם לא ייעשה בהן השימוש הנכון, עלולות השעות הפרטניות להפוך לעול כבד על התלמיד ”שירגיש שנטפלים אליו” ועל המורה ”שלא יבין מה רוצים ממנו”. ”אני קוראת לבתי”ס - האוצר הזה בידכם. אם נצליח - עשינו מהפכה, ויהיה אפשר לדבר עם האוצר על הזרמת משאבים נוספים להכשרות למורים ולגיוס מורים מצוינים חדשים. אם לא - הרפורמה עלולה לדעוך”, אמרה המנכ”לית. עמיחי קראה למנהלים לשתף את המורים שיתוף אמיתי בהחלטות על יישום הרפורמה.

ד”ר דן גבתון, מביה”ס לחינוך באוניברסיטת תל אביב, הרצה בכנס על

אלפי מורים שהצטרפו לבנק יהב נהנים מתנאים שקשה להאמין!

הלוואות ייחודיות	הטבות בניהול חשבון עו”ש משכורת
<p>הלוואה ייחודית לכל מטרה לפותחי חשבון עו”ש משכורת, בריבית ”פריים” מינוס 0.5%</p> <ul style="list-style-type: none"> לחופשה ולנופש - הסדר מיוחד ללקוחות יהב - הלוואה ייחודית ללא ריבית וללא הצמדה. פרעון ההלוואה עד 12 חודשים, בכפוף להסדר עם חברת הנסיעות. לרכב - בריבית ”פריים” מינוס 2% בשיתוף חברת ”קל אוטו”. פרעון ההלוואה עד 48 חודשים. 	<ul style="list-style-type: none"> פטור מעמלת פעולה על ידי פקיד! פטור מעמלת פעולה בערוץ הישיר! פטור מעמלת הקצאת אשראי. פטור מעמלת הפקת פנקסי שיקים רגילים. פטור מדמי כרטיס על כרטיס אשראי (ישראכרט, מאסטרכרד, גולד מאסטרכרד). החזר עמלת העברה למעבירים תיק נ”ע מבנק אחר (עד גובה עמלה מאושרת).
	<ul style="list-style-type: none"> משיכת יתר עד גובה 3 משכורות: - עד 5,000 ₪ בריבית יהב - מעל 5,000 ₪ עד גובה המסגרת המאושרת בריבית ”פריים” + 2%. הטבות בעמלות מט”ח. הטבות בעמלות ניירות ערך.

קו לחינוך 908

לעובדי המדינה והמגזר הציבורי

להצטרפות: *2617
www.bank-yahav.co.il

כל האמור בפרסום זה נכון למועד פרסומו וכפוף להוראות הדין, הרשויות המוסמכות, הסכם המעסיק ונהלי בנק יהב. אין בפרסום זה משום תחייבות ו/או ייעוץ, חוות דעת או המלצה ביחס לפעולות האמורות לרבות כדאיתן. מתן האשראי, דמי הטיפול למתן הלוואות וקביעת הכתובות בכפוף לאישור הבנק ותנאיו. הבנק שומר לעצמו את הזכות לשנות את התנאים בכל עת.

מחקר; חמישית מהילדים בישראל סובלים מהפרעות שינה

כך ביום עיון במכון מופ"ת, שעסק בקשרים שבין המוח לחינוך

ממטלה קוגניטיבית אחת לשנייה, ומשך הזמן שבו הם עוברים ממטלה אחת לשנייה קצר יותר.

דיסלקציה ולמידה

כדי לטפל בדיסלקציה צריך לאבחן ממה היא נובעת, אומר פרופ' שלמה בנטין, מהמחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית. פרופ' בנטין מציין, שרק אבחון שכזה יאפשר לטפל בה כראוי. לאדם יש לקסיקון פונטי, שיש לו גם ייצוג אורתוגרפי (של אותיות וסימני פיסוק), וגם מודל פונולוגי (ההגייה והצלילים), שממנו מגיעים למשמעות המילה, וממנה גם לקונספט, הכולל מטאפורות, קונוטציות ועוד. כאשר יש פגם באחד ההקשרים – בין ייצוג אחד לשני, או בין מודל אחד לשני, האדם סובל מדיסלקציה. לכן חשוב מאוד לאבחן היכן בדיוק נמצא הפגם. למשל, כאשר אדם קורא את המילה "כסא" ויש לו את הייצוג האורתוגרפי שלה, והוא יודע כיצד נראה כסא – הוא יכול לקרוא אותה. אבל מה קורה כשהאדם נתקל במילה "טרגדיה"? למילה זו ייתכן ולא יהיה ייצוג מסוים, ודאי שלא גרפי. במקרה כזה, למשל, מילה שהילד מבין היטב בדבור הוא לא יכול לקרוא, כי אין לו את התמונה שלה. כך הדבר גם לגבי מילים נדירות.

סוג אחר של דיסלקציה הוא כאשר לילד יש פגם בזכירת ייצוגים פונולוגיים. הילד יקרא אבל בדרך עקיפה. אם, למשל, יראו לו כסא הוא יקרא כסא, אבל אם ישנו את התמונה של הכסא לספסל – הוא ימשיך ויגיד כסא.

בהרצאתו סקר פרופ' בנטין את הבעיות השונות היכולות להיווצר בתהליך הקריאה, את סוגי הדיסלקציה ואת המאפיינים של כל סוג. פרופ' בנטין מציין עוד, כי חשוב להבחין בין דיסלקציה לנכשלות בקריאה, שהם שני דברים שונים. כמובן שיש לטפל בהם בדרך שונה.

שינה ולמידה

השינה היא צורך ביולוגי בסיסי, בעל חשיבות מיוחדת לפעילות המוחית ולתפקודי הלמידה. במהלך השינה מתרחשים תהליכים של עיבוד אינפורמציה ואחסון חומר חדש בזיכרון לטווח ארוך. השינה גם מחדשת את משאבי האנרגיה של הפרט, ומאפשרת לו רמת ערנות הנדרשת לתפקוד תקין במצב של ערות, כך אומר פרופ' אבי שדה, ראש מעבדת השינה בחוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת תל אביב. פרופ' שדה טוען, כי להפרעות שינה בילדים יש השלכות ישירות על תפקודי הקשב והלמידה. הפרעות שינה מוגדרות גם כשינה מועטה יחסית לגיל וגם כשינה לא נינוחה, שמאופיינת בהתעוררות באמצע, בתנועות רגליים רבות וכיו"ב. פרופ' שדה מציין, כי כ-20% מהתלמידים בישראל סובלים מהפרעות שינה. עוד מציין פרופ' שדה, כי לעיתים מאובחנים ילדים שסובלים מחוסר שינה כבעלי הפרעות קשב וריכוז, כיוון שהתוצאות של חוסר שינה דומות לבעיות קשב וריכוז. כדי לבדוק חסך שינה מעבירים לילדים את מבחן TOVA, שגם בודק הפרעות קשב וריכוז. ילדים שסובלים מ-ADHD יכולים לגלות התנהגות קיצונית יותר אם הם סובלים גם מחוסר שינה.

(המשך בעמ' 4)

לאחרונה נערך במכון מופ"ת יום עיון, שעסק במידע שיש היום בנושא חקר המוח והשפעתו על הלמידה. ההרצאות ביום העיון עסקו במוזיקה והשפעתה על יכולת הלמידה שלנו, הקשר בין שליטה בשפות רבות להיבטים אחרים של החשיבה, סוגים שונים של דיסלקציה, חשיבות השינה ללמידה ועוד.

מוזיקה וחינוך

ד"ר רוני יגר גרנות, ראש החוג למוזיקולוגיה באוניברסיטה העברית, הרצתה ביום העיון על המוח המוזיקלי. לדבריה, האזנה למוזיקה ונגינה הן פעילויות קוגניטיביות מורכבות. אפילו האזנה לשיר ילדים פשוט, מערבת הפעלה של אזורים מוחיים שונים, הרבה מעבר לאזורי השמע, ובכלל זה אזורים המעורבים בעיבוד מידע מוטורי, רגשי ולשוני, לצד מערכות קשב וזיכרון. כדי להגיע למיומנויות הדרושות לנגינה, צריך לתרגל, וכך לפתח יכולות קוגניטיביות. אך האם יש קשר בין יכולות אלה לאחרות – לפיתוח יכולת לשונית לדוגמה? ממחקרים שנעשו בתחומי מוזיקה ולשון, אומרת ד"ר יגר גרנות, יודעים כי עיבוד מוזיקלי ולשוני מחייבים עיבוד מהיר של מידע אקוסטי עשיר. בשני התחומים הרצף האקוסטי מעובד ליחידות בדידות, בעלות מבנה היררכי וחוקי ארגון, שמאפשרות ליצור שיתוף אזורי מוח פעילים לעיבוד מוזיקלי ולשוני. מחקר שנערך על ילדים בני שמונה, שלמדו במשך שלוש שנים נגינה, הראה שלילדים אלו יש יותר רגישות לשינויים בשפה. בנוסף, כאשר אדם מדבר, מופעלים קול, משמעות, מוטוריקה קולית, מוטוריקה גופנית ועוד. חלק מהיכולת המרחבית שלנו קשורה אף היא לקשרים הללו.

דו לשוניות וחינוך

רוב תושבי העולם עושים שימוש יומיומי בשתי שפות או יותר, אומרת ד"ר ענת פריאור, מהמרכז לחקר המוח ולקויות למידה באוניברסיטת חיפה. עם זאת אומרת ד"ר פריאור, יש הבדלים בין האנשים לגבי מרכיבים שונים של רכש השפה, כמו באיזה גיל נרכשה השפה השנייה, מה רמת השליטה בכל אחת מהשפות, דפוסי השימוש ועוד.

ישנם אזורים מוחיים מובחנים שפעילים בעת ביצוע מטלות לשוניות, בעיקר באונה השמאלית. במחקרים שבדקו את ייצוג הידע הלשוני במוח, התברר כי אין הבדל באזורים המופעלים עבור שפה ראשונה ושנייה בקרב דוברים בקיאים – שלמדו את השפה בגיל צעיר ומשתמשים בה כל הזמן. עם זאת, ישנם מרכיבים ייחודיים בשפה, כמו בתהליך של עיבוד תחבירי, שבעת הפעלתם רואים הבדלים במוח בין דוברים בקיאים לאלה שאינם בקיאים. אבל המסקנה החשובה ביותר לחינוך היא, שכאשר אדם שולט בשתי שפות, הוא מבצע בעת שהוא משתמש בשפה אחת "הנחתה" של השפה האחרת – כאילו מאלץ את המוח להוריד אותה מדרגה ולא להשתמש בה. בתהליך שכזה מופעלים מנגנונים קוגניטיביים, כמו בקרה ושליטה, חלוקת קשב ועוד. מסתבר שההפעלה הזו תורמת ליכולת הקוגניטיבית הכוללת שלנו ומשפיעה עליה. מחקר שבדק סוגיה זו הראה, שלדו לשוניים קל יותר לבצע החלפה

כיתה על-אזורית המיועדת לתלמידים בעלי מוטיבציה ופוטנציאל לימודי גבוה. בכיתות המופת מועברת תוכנית לימודים מיוחדת במתמטיקה, פיזיקה וכימיה, שפותחה על ידי עמותת מופת. את העמותה הקימו בתחילת שנות ה-90 מדענים ואנשי חינוך מתחום המתמטיקה והמדעים, יוצאי ברית המועצות, במטרה לקדם את החינוך המדעי בישראל. התוכנית מתמקדת בפיתוח סקרנות אינטלקטואלית בקרב התלמידים, באמצעות דרכי הוראה מגוונות. כך, למשל, לומדים כל תלמידי כיתות המופת בביה"ס שחמט כחלק ממערכת השעות. מנהל מחוז חיפה, אהרון זבידה, ערך בחודש שעבר סיור בבי"ס בסמ"ת. לדברי מנהל המחוז, הוא שמח על ההחלטה להימנע מסגירת ביה"ס. זבידה ציין את הישגי ביה"ס ביצירת אקלים מיטבי ללימודים, ואת העובדה שהוא משמש כתובת לתלמידים עולים.

חינוך ירוק

פרויקט להשבת מים בכפר הנוער – בחממה בכפר הנוער הודיות החל לפני מספר שבועות פרויקט למיחזור מים ולהשבתם. במסגרת הפרויקט הוצב בחממה מיכל מים בנפח כ-5 מטרים מעוקבים, שאליו מתנקזים עודפי מים ממקורות שונים בכפר. תכולתו של המיכל ופעילותו מפוקחות באמצעות מחשב וחיישן הבדוק את רמת מליחות המים וחומציותם. באמצעות המערכת יכולים תלמידי מגמת מדעי החיים, החקלאות ומדעי הסביבה בכפר הנוער, לעקוב בכל רגע נתון אחר דרגת המליחות והחומציות של המים. כאשר אחד משני המרכיבים חורג מהנורמה, פותחת המערכת אוטומטית ברז המזרים למיכל מי שתייה רגילים, מדלל את ריכוז היתר ומאזנו. כמו כן יכולים התלמידים לבדוק באמצעות המערכת מהי כמות המים שמחזרו במיכל.

מטרת הפרויקט היא לחנך את התלמידים לחסוך במים, באמצעות הדגמה והמחשה. בשלב הבא של הפרויקט תיבנה בהודיות מערכת לניקוז מי גשמים ולאגירתם בבריכות גדולות.

מטרת הפרויקט היא לחנך את התלמידים לחסוך במים, באמצעות הדגמה והמחשה. בשלב הבא של הפרויקט תיבנה בהודיות מערכת לניקוז מי גשמים ולאגירתם בבריכות גדולות. המערכת תאפשר אגירה ומיחזור של מי הברזים הזורמים לכיורים בכפר הנוער.

תוכנית לימודים דו-לאומית בקולנוע – במסגרת פסטיבל "החג של החגים", שהתקיים בחנוכה בחיפה, ערכו הפיקוח על הקולנוע והתקשורת במשה"ח ומחוז חיפה כנס לתלמידים ומורים לתקשורת וקולנוע, המשתתפים בתוכנית "דיאלוג דרך קולנוע". נושא הכנס היה "נוער מצלם בוואדי ניסנס". מטרת תוכנית דיאלוג דרך קולנוע היא לעודד חינוך לשלום באמצעות הפקת סרטים משותפים של תלמידי תקשורת וקולנוע יהודים וערבים. נקודת המוצא של התוכנית היא שהפקת הסרטים המשותפים, העוסקים בעולמם של התלמידים, יוצרת קרבה בין היוצרים משני המגזרים. בכנס השתתפו כ-200 תלמידים ו-20 מורים. לפרויקט שותפים הפיקוח על הקולנוע והתקשורת ומטה קרמניצר-שנהר במשה"ח, המחלקה לחינוך ערכי בעיריית חיפה, סינמטק חיפה וסינמטק נצרת. התוכנית מלווה בהשתלמויות מורים, "מחנות דיאלוג" ומחנות קולנוע משותפים לתלמידים משני המגזרים. בסיום שנת הלימודים, תתקיים הקרנה חגיגת בסינמטק חיפה ובסינמטק נצרת של תוצרי התלמידים. בפרויקט משתתפים השנה; בתיה"ס האורתודוקסי, שיזף, ליאו באק וחוגים בחיפה, בתיה"ס הגליל והנזירות הפרנציסקאניות בנצרת, תיכון כפר קרע, תיכון חורפיש, תיכון ג'וליס, תיכון ג'דידה מר, אורט יוקנעם, אורט רונסון בעיר הכרמל, אורט עכו, אורט עפולה, בי"ס כרמל זבולון ביגור, בי"ס מעיין בעין החורש, ובי"ס חוף הכרמל במעגן מיכאל.

במסגרת הכנס השתתפו התלמידים בסדורים בוואדי ניסנס בחיפה, שאותם הנחו המורים לקולנוע ולתקשורת. לאחר מכן צפו התלמידים בתיאטרון בית הגפן בהצגה "מונופול" של קבוצת התיאטרון "ילדי השלום", המורכבת מתלמידים מבתי"ס כרמל זבולון ביגור והגליל בנצרת. ההצגה מוצגת בעברית וערבית.

פותחים מגמת תעשייה וניהול למניעת נשירה מהתיכון – בחטיבה העליונה בבי"ס בסמ"ת בחיפה, נפתחה השנה מגמת תעשייה וניהול. לדברי המנהלת, רחל ויינברג, באמצעות פתיחת המגמה נמנעה נשירתם של 22 מתלמידי ביה"ס, שלא הצליחו להשתלב בכיתות המופת או בכיתות המדעים. מטרת המגמה היא לאפשר לתלמידים אלה לסיים את לימודיהם עם בגרות מלאה. כזכור, לפני מספר שנים נסגר תיכון בסמ"ת, שהוקם והופעל על ידי הטכניון. במקום התיכון הוקם לפני כשנתיים בי"ס על יסודי שש-שנתי צומח, הנושא את אותו שם. השנה יסיים מחזור ראשון של תלמידים את ביה"ס במתכונתו החדשה.

ביה"ס לומדים כיום 343 תלמידים, רבים מהם ממדינות חב העמים לשעבר. בכל שכבות הגיל בביה"ס פועלת כיתת מופת -

מחקר; חמישית מהילדים בישראל סובלים מהפרעות שינה

(המשך מעמ' 3)

חשוב מאוד להסביר להורים כי עליהם להשגיח על שעון שינה אחיד לילדיהם. מסתבר כי שעון שינה "מבולגן" – כשהילד הולך לישון פעם מוקדם ויום אחרי זה מאוחר וחוזר חלילה – אינו טוב. כמו כן מציע פרופ' שדה להכניס לחינוך לבריאות גם את נושא השינה. באשר לשעות אפס, מציין פרופ' שדה, כי מחקר שנעשה בארה"ב, שליווה תהליך של ביטול שעת אפס בכמה אזורים, הצביע על כך שהיה שיפור מאוד משמעותי בהישגי התלמידים באזורים אלו, וכן השפעה דרמטית של ירידה בהיעדרויות, ירידה במחלות, פחות תלונות על הפרעות קשב וריכוז ועוד. עם זאת מציין פרופ' שדה, כי צורכי השינה, בייחוד אצל מבוגרים, שונים זה מזה. יש כאלה הזקוקים לשינה מרובה ואחרים – לשינה מועטה.

הילדים בישראל ישנים הכי מעט, כך התגלה בסקר שנערך לפני כעשור ב-14 מדינות וכלל גם אותנו, אומר פרופ' שדה. יש מגמה כללית בתרבות המערבית שהשינה הולכת ומתקצרת, ותורמים לכך האמצעים הטכנולוגיים שבסביבתנו, כמו הטלוויזיה, הטלפון הנייד והמחשב. בתוך שני עשורים התקצר זמן השינה בחצי שעה-שעה לעשור. במחקרים גם התגלה, כי ילדים שגדלו עם טלוויזיה בחדר ישנו פחות. תופעה של הידרדרות בהישגי התלמידים בשנים האחרונות, ועלייה בתקופות, באלימות ובחוסר הסובלנות, יכולים להיות משויכים בחלקם גם לחוסר בשינה.

מה ניתן לעשות? לדברי פרופ' שדה, התלמיד יכול לפצות את עצמו על ידי שינה קצרה בצהרים, או תנומה קלה. חצי שעת שינה באמצע היום יכולה להיות משמעותית יותר משעת שינה בלילה, הוא מציין.

המוקדשת לנושא "זוגיות בריאה". מטרת התוכנית היא להגביר את המודעות בקרב התלמידים, הנמצאים בגיל שבו מתחילות להתפתח מערכות יחסים זוגיות, ולסימני אזהרה המלווים זוגיות לא בריאה.

במסגרת התוכנית השתתפו לאחרונה התלמידים בפעילות בנושא זוגיות לא בריאה, שבמהלכה קראו את המכתב שכתבה עינב רוגל, נערה שנרצחה בשנת '91 על ידי חברה לשעבר, כשהייתה בת 19 בלבד. מערכת היחסים המתוארת במכתב, החלה כרומנטית ואוהבת, אך החבר הפך במהרה לאלים מילולית ופיזית כלפי הנערה. בהמשך הפעילות צפו התלמידים בסרט תיעודי, המגולל את מערכת היחסים בין הנרצחת וחברה. לאחר מכן, נפגשה עם התלמידים אמה של עינב, נורית רוגל, והשיבה לשאלותיהם. רוגל רואה כשליחות את פעילותה מול תלמידים ברחבי הארץ, ואינה מבקשת עליה תשלום. לדבריה; "השנים אינן מעמעמות את הכאב ואת התסכול של הורים, שלא זיהו את הנורות האדומות ולא יכלו להציל את ילדתם, אולם השליחות שלי יכולה למנוע את הטרagedיה הבאה".

מביה"ס נמסר, כי הסרט והמפגש הבלתי אמצעי עם האם, הותירו רושם רב על התלמידים. עוד נמסר, כי הפעילות הייתה רק אחת ממספר פעילויות בנושא זוגיות, שבהן משתתפים תלמידי השכבה במהלך השנה.

■ יוזמה בית ספרית; כריכים בשקל לכל תלמיד – רכזת החינוך החברתי בבי"ס עמל מח"ט אשדוד, יונית סלומי, יזמה פרויקט בית ספרי למען התלמידים, שבמסגרתו נמכרים מדי יום בהפסקה הגדולה כריכים לתלמידים תמורת שקל אחד בלבד.

לדברי סלומי; "המחשבה כי ייתכן שבביה"ס לומדים תלמידים שאין להם מה לאכול, אך מתביישים לבקש עזרה, הטרידה את מנחתי ומיהרתי לעשות מעשה".

הרכזת החברתית פנתה למנהל ביה"ס, ד"ר יוסף אסולין, וביחד החליטו לספק כריכים לכל תלמיד תמורת שקל אחד לכריך. ביה"ס הקצה חדר למטרה זו, ונרכשו הציוד ואביזרי המטבח החיוניים לביצועה. בחדר הותקנו כיור מיוחד וציוד עזר, ומדי יום מגיעים אליו חומרי גלם טריים לכריכים. בכל בוקר מתייצבים בחדר שני תלמידים מאחת הכיתות, וביחד עם מתנדבת מהשירות הלאומי ומורים מתנדבים הם שוטפים וחותרים ירקות טריים, מכינים ממרחים ושוקדים על הכנת הכריכים.

מרשת עמל נמסר, כי היוזמה זוכה להצלחה רבה. עם הישמע הצלצול להפסקה הגדולה, מגיעים התלמידים לחדר ורוכשים כריכים. תלמיד שאין לו כסף, מקבל את הכריך בהקפה, ומשלים את התשלום כשהוא יכול.

■ ניצחון הרוח על מגבלות הגוף – אגף בתיה"ס בעיריית ראשון לציון והמטה לבטיחות בדרכים בחברה העירונית, יזמו לאחרונה מפגש בין תלמידי שכבות י"א-י"ב מבתיה"ס ממלכתי-דתי מקיף ב' ומקיף ג' עמל-העמית לבין קבוצת הכדורסל "סל-גל". קבוצת סל-גל מורכבת מספורטאים נכי צה"ל ונכי תאונות דרכים. חברי הקבוצה משחקים בליגת הנכים "כדורסל על גלגלים".

במהלך האירוע, שהתקיים בהיכל הספורט בשכונת גן נחום, שיחקו התלמידים כדורסל עם חברי קבוצת הנכים כשהם יושבים בכיסאות גלגלים. לאחר מכן סיפרו חברי קבוצת סל-גל לתלמידים את סיפוריהם האישיים, ושיתפו אותם בתחושות של ניצחון הרוח על מגבלות הגוף. בעקבות הסיפורים התקיים דיון בין שחקני הכדורסל הנכים והתלמידים, שעסק בנושאים "התגברות על מכשולים", "קבלת השונה", "הזכות לכבוד והחובה לכבד" ו"בטיחות בדרכים".

■ יום פעילות ערכי בנושא זכויות האדם – תלמידי תיכון מור מטרו וסט ברעננה, ציינו בחודש שעבר את יום זכויות האדם הבינלאומי. במסגרת האירוע האזינו תלמידי שכבת י"ב להרצאה של העיתונאית לשעבר וחברת הכנסת, שלי יחימוביץ', שנערכה במשכן למוסיקה ואומנויות בעיר.

יחימוביץ' שוחחה עם התלמידים על יום זכויות האדם והדגישה את חשיבותו הרבה. כמו כן סיפרה יחימוביץ' לתלמידים על מצבן הקשה של אוכלוסיות חלשות בחברה הישראלית, וקראה למעורבות רבה יותר של בני הנוער בפעילות חברתית להובלת שינוי בנושא זה.

תלמידי שכבת י"א בביה"ס נפגשו במהלך היום עם נציגי עמותות רבות, שפעילותן מוקדשת לתמיכה באוכלוסיות חלשות ולקידום זכויותיהן החברתיות והמשפטיות. העמותות שנציגיהן השתתפו בפעילות; "המטה למאבק הנכים", "אמנסטי", "הקהילה ההומו-לסבית", "הליגה למלחמה באנטישמיות", "המועצה לשלום הילד", "המרכז לסיוע לקורבנות תקיפה מינית" ו"אדי".

כמו כן נפגשו התלמידים עם נציגי ארגונים מהמגזר הערבי. תלמידי כיתות י' האזינו להרצאות שהעבירו חבריהם, בנושא היחסים בין המגזר הערבי והמגזר היהודי בישראל. כהכנה לפעילות השתתפו התלמידים המרצים בסדנה בת יומיים עם בני נוער ערבים מאזור נצרת. בסדנה התוודעו התלמידים לדילמות המאפיינות את היחסים בין המגזר היהודי והמגזר הערבי בישראל.

■ תוכנית יעוצית בנושא זוגיות בריאה – שכבת י"א בתיכון אורט רבין בגן יבנה משתתפת השנה בתוכנית יעוצית

■ משלחת תלמידים לסין – מרכז חינוך ליאו באק יזם לאחרונה משלחת תלמידים לסין. במשלחת השתתפו 14 תלמידים ושני מורים מלווים. חברי המשלחת היו אורחי הגימנסיה בעיר צ'נג זנג, ושהו במהלך הביקור בבתייהם של תלמידים מביה"ס. המשלחת

מביה"ס נמסר, כי הנהלת מרכז ליאו בק רואה חשיבות רבה בחשיפת התלמידים למדינות מזרח אסיה, ובמיוחד לסין, בשל המעמד הגלובלי והכלכלי הראשון במעלה שמדינות אלו הולכות ותופסות בעולם. בביה"ס פותחה, בשיתוף עם אוניברסיטת חיפה, תוכנית ללימודי השפה והתרבות הסינית ברמת 5 יחידות לימוד. עוד נמסר, כי עלות המשלחת לא הייתה יקרה יחסית, מכיוון שהאירוח היה על חשבון המארחים מהגימנסיה הסינית. בביה"ס מקווים כי בקרוב תגיע לארץ משלחת גומלין מהגימנסיה הסינית, שחבריה יתארחו בבתייהם של תלמידי מרכז ליאו בק.

ומגלים צייתנות רבה כלפי מוריהם והוריהם. לעומת זאת, המורים והתלמידים הסינים התרשמו מהיחסים הבלתי פורמאליים בין חברי המשלחת והמורים המלווים, ומהיוזמה והנמרצות שגילו התלמידים הישראלים.

מביה"ס נמסר, כי הנהלת מרכז ליאו בק רואה חשיבות רבה בחשיפת התלמידים למדינות מזרח אסיה, ובמיוחד לסין, בשל המעמד הגלובלי והכלכלי הראשון במעלה שמדינות אלו הולכות ותופסות בעולם. בביה"ס פותחה, בשיתוף עם אוניברסיטת חיפה, תוכנית ללימודי השפה והתרבות הסינית ברמת 5 יחידות לימוד. עוד נמסר, כי עלות המשלחת לא הייתה יקרה יחסית, מכיוון שהאירוח היה על חשבון המארחים מהגימנסיה הסינית. בביה"ס מקווים כי בקרוב תגיע לארץ משלחת גומלין מהגימנסיה הסינית, שחבריה יתארחו בבתייהם של תלמידי מרכז ליאו בק.

■ **שינויים** - מפקחי המחוז וראשי סניפי הסתדרות המורים בצפון השתתפו בשבוע שעבר בכנס בנושא רפורמת אופק חדש, שהתקיים במכללת נצרת עילית. בכנס השתתפו גם מזכ"ל הסתדרות המורים, יוסי וסרמן, ו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות המורים, גד דיעי, ראש המטה ליישום הרפורמה במשה"ח, דני בר גיורא, ומנהלת המחוז, אורנה שמחון.

בכנס פורטו השינויים שחלו בבתי"ס המיישמים את הרפורמה בצפון, שעליהם דיווחו מנהלי בתי"ס והמפקחים. אחד

בכנס פורטו השינויים שחלו

בבתי"ס המיישמים את

הרפורמה בצפון, שעליהם דיווחו

מנהלי בתי"ס והמפקחים. אחד

מהשינויים הוא שיפור האקלים

החינוכי בבתי"ס והפחתה

משמעותית ברמת האלימות

ובהיקף בעיות המשמעת.

מהשינויים הוא שיפור האקלים החינוכי בבתי"ס והפחתה משמעותית ברמת האלימות ובהיקף בעיות המשמעת. המנהלים והמפקחים הוסיפו, כי נוכחות המורים במהלך כל ימי הלימודים בשבוע תרמו לאווירה רגועה יותר בבתי"ס.

כמו כן דיווחו המנהלים והמפקחים, כי התלמידים מביעים שביעות רצון מהשיחות האישיות עם המורים ומהפעילות הפרטנית. שינוי נוסף הוא שתלמידים, שקיבלו תגבור לימודי במקצוע אחד במסגרת השעות הפרטניות, החלו לגלות מוטיבציה להצליח גם במקצועות האחרים. המנהלים והמפקחים הוסיפו, כי בעקבות יישום הרפורמה עלתה גם רמת הסיפוק המקצועי של המורים. לדבריהם, המורים מרגישים, כי הם יכולים לסייע כעת יותר לכל תלמיד ולתמוך בו.

מחוז חיפה

■ **סדנה אסטרטגית** - מנהל המחוז, אהרון זבידה, השתתף בשבוע שעבר בסדנה אסטרטגית למנהלי מחוזות חיפה במשרדי הממשלה השונים. את הסדנה יזם הממונה על מחוז חיפה במשרד הפנים, יוסף משלב. זבידה מסר בסדנה פרטים מעודכנים על היקף פעילותו של מחוז חיפה במשה"ח, הכולל 28 רשויות מקומיות ו-378 מוסדות חינוך, והרצה על יישום רפורמת אופק חדש

ב-92 בתי"ס במחוז.

מנהל המחוז גם פירט בפני משתתפי הכנס את נקודות הממשק הרבות שיש למשה"ח עם הרשויות המקומיות ומשרד הפנים, והביע תקווה לשיתוף פעולה הדוק יותר בין גורמים שונים במשרד הפנים ובמשה"ח.

לדברי מנהל המחוז, המפגש, שהתקיים במתכונת "השוק המשותף של משרדי הממשלה", חשוב לשיתוף פעולה ותיאום בין המשרדים לטווח קצר ולטווח ארוך.

■ **התנהגויות סיכוניות** - "התאבדות בני נוער ניתנת למניעה", כך טען הפסיכולוג, פרופ' ישראל אורבך, בכנס מחוזי בנושא "מניעת התנהגויות סיכוניות בקרב מתבגרים", שערך לאחרונה מחוז חיפה. בכנס השתתפו מנהלי בתי"ס על יסודיים מכל המגזרים, סגניהם, ומנהלי מחלקות חינוך ברשויות המקומיות שבמחוז.

פרופ' אורבך פירט בכנס את הגורמים המסייעים למנוע ניסיונות אובדניים בקרב בני נוער במצוקה. בין הגורמים; לכידות משפחתית, אמונה דתית, תוכניות למניעת אובדנות שמפעילים גורמי טיפול שונים, וקווי מצוקה טלפוניים ואינטרנטיים בתחום זה.

מנהל המחוז אמר בכנס; "לעתים הכתובת נמצאת על הקיר, ודי בשיחה קצרה עם תלמיד או התעניינות בו כדי לקבל מידע על מצוקות ומחשבות אובדניות".

מהמחוז נמסר, כי הכנס עסק בדרכי ההתמודדות של מנהלי בתי"ס וסגניהם עם איומים בהתאבדות וניסיונות אובדניים, שימוש לרעה בסמים, אלכוהול וחומרים נדיפים, אלימות קשה, הטרדה והתעללות מינית בקרב בני נוער. עוד נמסר, כי אירועים כאלה מתרחשים בתדירות גבוהה בבתי"ס ומחוץ להם, ומחייבים את הנהלת בתי"ס להתערב מיידית ולקבל החלטות תחת לחץ ובלוח זמנים קצר. את הכנס ארגן צוות הייעוץ הבכיר של מחוז חיפה.

מחוז מרכז

■ **חדרי שקט** - מינהל החינוך בעיריית נתניה החליט להקים במהלך השנה הקרובה "חדרי שקט" בחמישה בתי"ס בעיר. במערכת החינוך בנתניה כבר פועלים חדרי שקט בשני תיכונים - המרכז הטכנולוגי הדתי והמרכז הטכנולוגי ויצו קנדה, ובבתי"ס היסודיים נורדאו ורש"י.

מטרת חדר השקט היא לסייע לשתים אוכלוסיות קצה - תלמידים בעלי סף ריכוז נמוך ותלמידים מצטיינים. לחדר השקט נשלחים תלמידים שאיבדו את יכולת הריכוז בשיעור, או תלמידים שסיימו מטלות, שמרבית תלמידי הכיתה עדיין עוסקים בהן.

בחדר השקט יש פינות שונות, כמו פינה לצפייה בטלוויזיה, פינה לעבודה עם מחשב, פינה להאזנה למוזיקה ופינת קריאה. החדר מצויד בשיטיח וכורסאות, ומשמש כמרחב מרגיע.

מחוז תל אביב

■ **ללמוד** - נציגי קרנות גלנקור וקסירר, העוסקות במתן שירותי חינוך ורווחה לילדים, וצוות מינהל החינוך של המועצה האזורית משגב, ערכו בחודש שעבר ביקור בחטיבת הביניים חשמונאים בבת ים. מטרת הביקור הייתה ללמוד על "מודל בת ים לחינוך אישי", המופעל בבית"ס. המבקרים צפו בחטיבת הביניים במפגשי שחרית של קבוצות תלמידים עם המורים, הנקראים במסגרת התוכנית "חינוכאים", שמתקיימים בבית"ס מדי יום.

בהמשך הביקור האזינו האורחים לסקירה על מודל החינוך האישי מפי מחזיקת תיק החינוך בעירייה, אסתר פרון, ומפקחת החינוך העל יסודי, נורית רמתי. מנהלת מקיף חשמונאים, מלכה אביוב, ומנהלת חטיבת הביניים, רונית בן שלום, תיארו בפני האורחים את דרכי היישום של המודל בבית"ס.

מחוז דרום

■ **מרחב פתוח** - מנהלי בתי"ס מכל חטיבות הגיל בדרום, השתתפו בשבוע שעבר בכנס מחוזי ראשון במודל "המרחב הפתוח".

מהמחוז נמסר, כי כנס המנהלים המחוזי המתקיים מדי שנה, שימש עד כה בעיקר להעברת מידע למנהלים על המדיניות, היעדים והמטרות המרכזיים של המחוז. השנה בחרה מנהלת המחוז, עמירה חיים, לאפשר למנהלים לקחת חלק פעיל ומשמעותי בכנס, באמצעות השתתפות בדיונים קבוצתיים.

הסוגייה המרכזית שהוצגה בדיונים הייתה "כיצד נממש את האחריות שלנו למצוינות?". המנהלים דנו בקבוצות בשאלות הנגזרות מסוגייה זו, במטרה לגבש החלטות מוסכמות על הדרכים לקידום המצוינות בבתי"ס. מהמחוז נמסר, כי בימים אלה מעבד צוות מחוזי את סיכומי הדיונים. בהמשך יוקמו צוותי חשיבה לתכנון אסטרטגי בנושאים שהועלו בדיונים. הצעות הצוותים ישפיעו על מדיניות המחוז.

לדברי מנהלת המחוז, שיטת המרחב הפתוח מזמנת חשיבה מעמיקה, יצירתית ואיכותית בנושאים מורכבים ודחופים, שתשפיע על מערכת החינוך ותייעל אותה.